

بررسی تأثیر عوامل جامعه‌پذیری بر انزوای اجتماعی شهروندان شهرستان کاشان^۱

زهرا اسمی جوشقانی^۲

چکیده

با گسترش و کاربرد وسیع فناوری‌های جدید و تغییر سبک زندگی افراد، پدیده انزوای اجتماعی بیشتر از قبل مورد توجه قرار گرفت و در سطح فردی و اجتماعی پیامدهایی به همراه داشته است. هدف اصلی این پژوهش مطالعه نظری و تجربی انزوای اجتماعی و بررسی ارتباط آن با عوامل جامعه‌پذیری در میان شهروندان شهرستان کاشان است. در این پژوهش که از روش پیمایش استفاده شده است جامعه آماری کلیه زنان و مردان ۱۸ تا ۴۵ ساله شهرستان کاشان را شامل می‌شود که تعداد آن‌ها برابر با ۱۶۴۱۲۴ است و بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۴۰۰ نفری به دست آمده است و پرسش‌نامه‌ها به روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی در نقاط جغرافیایی مختلف شهرستان توزیع شده است. برای متغیر انزوای اجتماعی ۱۲ سؤال مطرح شده است و به بررسی تأثیر متغیرهایی چون جنس، سن، وضعیت تأهل، پایگاه اقتصادی اجتماعی، میزان دین‌داری، وسایل ارتباط اجتماعی، تربیت خانوادگی، میزان ارتباطات اجتماعی پرداخته شده است. نتایج حاصل از بررسی نشان می‌دهد که به‌استثنای متغیرهای سن، جنس، وضعیت تأهل، پایگاه اقتصادی اجتماعی بقیه متغیرها با انزوای اجتماعی رابطه معناداری در سطح اطمینان ۹۵٪ دارند، نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که متغیرهای مورد نظر در این تحقیق می‌تواند ۷۵/۸٪ از واریانس متغیر وابسته را پیش‌بینی کنند.

واژه‌های کلیدی: انزوای اجتماعی، دین‌داری، وسایل ارتباط جمعی، تربیت خانوادگی، ارتباطات اجتماعی.

۱. مقدمه و بیان مسئله

هم‌زمان با ورود فناوری‌های نوین در زندگی بشر تغییرات زیادی در الگوهای رفتاری و کنشی افراد به وجود آمد. یکی از این تغییرات شکل‌گیری پدیده انزوای اجتماعی به‌عنوان یک معضل اجتماعی است. انزوای اجتماعی در واقع حالتی است که در آن فرد یا مجموعه‌ای از افراد به‌واسطه درکی که از شرایط محیط پیرامون خود دارند تحت‌تأثیر انگیزه‌های متفاوت فردی و اجتماعی ارتباط خود با پیرامون را قطع کرده و به‌صورت یک گروه در خود به حیات ادامه می‌دهند. این مسئله به‌خودی‌خود ایجادکننده چند مشکل اساسی برای جامعه است. چرا که از یک‌طرف فرد را از واردشدن به روابط اجتماعی که به نحوی نیازهای اساسی افراد را برطرف می‌کند، و نیز او را به‌صورت داوطلبانه وارد فرایند منتهی به ملت‌سازی و ادغام اجتماعی نیز می‌سازد، محروم کرده و از طرف دیگر امکان فراهم آمدن زمینه‌های هم‌بستگی اجتماعی و قوام جامعه از یک سو و تنش‌زدایی از حوزه‌های گوناگون اجتماعی را از بین می‌برد. فارغ از عوامل مطرح شده در بررسی انزوای اجتماعی افراد، باید در نظر داشته باشیم که انزوای اجتماعی یکی از مباحثی است که به لحاظ جامعه‌شناختی از اهمیت فراوانی برخوردار است زیرا یکی از عوامل مهم سنجش انسجام اجتماعی در هر جامعه تلقی می‌شود. هراندازه اعضای یک جامعه از انزوای اجتماعی کمتری برخوردار باشند، به همان اندازه در تحکیم پایه‌های همبستگی و وفاق اجتماعی موفق‌تر خواهند بود (برزگری دهج، ۱۳۹۰: ۱۵).

به‌رحال انزوا و گوشه‌گیری جوانان، عارضه‌ای است که متأسفانه در سال‌های اخیر شیوع یافته است. بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد از هر ۱۰۰ نفر جوان، ۷ نفر به این عارضه مبتلا هستند. انزوای اجتماعی یکی از رفتارهای نسبتاً شایع است که جوانان را به‌شدت آزار می‌دهد و اگر درمان نشود، آنان را به سمت مشکلات دیگری مانند عدم اعتماد به نفس، افسردگی، اضطراب و زودرنجی سوق خواهد داد. این در حالی است که فقدان احساس توانمندی و کمی عزت‌نفس و نیز ناتوانی در نشان‌دادن احساسات و بیان افکار و نظریات، باعث جدایی فرد از فعالیت‌های گروهی می‌شود (مدرسی یزدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۲۲).

انزوای اجتماعی افراد را از مشارکت غیررسمی و رسمی در جامعه محروم می‌کند؛ مبادله اجتماعی و دلبستگی اجتماعی را کاهش می‌دهد؛ از تبادل پایدار و دائمی با افکار و احساسات از کل به فرد و از فرد به کل جلوگیری می‌کند؛ موجب تضعیف یا قطع روابط و مبادلات نامتقارن گرم و روابط گفتمانی می‌شود؛ از احساس مشارکت در روابط گرم، صمیمی و انسانی جلوگیری می‌کند؛ فرصت‌های مناسب را برای با هم زندگی کردن، با هم تجربه کردن و با هم بودن سلب می‌کند؛ و روابط طولانی، پایدار و عمیق را غیرممکن می‌سازد. موارد یادشده می‌توانند پیامدهای مختلفی از جمله احساس تنهایی، احساس عجز، یأس اجتماعی و کاهش تحمل را به دنبال داشته باشند (چلبی و کافی، ۱۳۸۳: ۱۰).

اهمیت توجه به موضوع انزوای اجتماعی جوانان از این جهت است که جوانان باتکیه‌بر توانمندی‌ها و پتانسیل‌های دوره جوانی می‌توانند زمینه‌ساز پویایی و حرکت جامعه به سمت جلو شوند و هویت خود و جامعه آینده را شکل دهند؛ ولی با رواج گوشه‌گیری و انزوای اجتماعی عملاً خلاقیت و شور و نشاط جوانی به جامعه تزریق نمی‌شود؛ بنابراین به‌منظور بهره‌گیری بیشتر از جوانان و ظرفیت‌های بالقوه آنها در تحقق نشاط و توسعه جامعه، لازم است پدیده انزوای اجتماعی و پیامدهای منفی آن مورد مطالعه و شناسایی قرار گیرد به همین منظور در این تحقیق به دنبال بررسی تأثیر عوامل مختلف جامعه‌پذیری دین‌داری، تربیت خانوادگی، وسایل ارتباط اجتماعی، میزان ارتباطات

اجتماعی بر انزوای اجتماعی شهروندان ۱۸ تا ۴۵ ساله شهرستان کاشان هستیم تا به صورت عینی و تجربی موضوع را مورد مطالعه قرار دهیم.

۱-۲. پیشینه تحقیق

یانگ^۱ در سال (۱۹۹۷) افزایش انزوای اجتماعی، با کاهش پیوندها و ارتباطات اجتماعی زندگی واقعی با افزایش استفاده از اینترنت ارتباط معناداری دارد. جهان مجازی اینترنت به‌ویژه برای کسانی که زندگی واقعی آنها با کمبود اعتمادبه‌نفس، ملامت، نداشتن پشتوانه اجتماعی یا رابطه شخصی غیر رضایت‌بخش، آشفته گشته، بسیار جذاب و اعتیادآور است.

شوتون^۲ در سال (۱۹۸۹ و ۱۹۹۱) کاربران کامپیوتر تمایل چندانی به یادگیری مهارت‌های اجتماعی از خود نشان نمی‌دهند و کامپیوتر را جایگزین روابط و مبادلات اجتماعی می‌کنند و کامپیوتر را قابل‌پیش‌بینی و منطقی می‌دانند و انسان‌ها را موجوداتی غیرمنطقی و قابل‌پیش‌بینی می‌دانند.

لیکسیا جی و همکاران^۳ (۲۰۱۷) با یک بررسی طولی بر سلامت خانوار در بیان افراد ۲۱ساله و بالاتر در منطقه مرکزی سنگاپور، نشان می‌دهند که همپوشانی قابل‌توجهی بین تنهایی و انزوای اجتماعی وجود دارد. پیوند اجتماعی با بستگان و دوستان با امتیاز تنهایی رابطه معکوس دارد. انزوای اجتماعی از لحاظ وابستگی ضعیف به بستگان و دوستان و تنهایی با علائم افسردگی حتی پس از کنترل سن، جنسیت، وضعیت اشتغال و سایر متغیرها همراه است و در کل نتایج این تحقیق ارتباط معنادار و منحصربه‌فرد شاخص‌های انزوای اجتماعی مختلف و تنهایی با علائم افسردگی در بزرگسالان ۲۱ساله و بالاتر را نشان می‌دهد.

هال لند و همکاران^۴ (۲۰۰۷) احساس انزوای اجتماعی می‌تواند سلامت روان افراد را به مخاطره بیندازد ولی عوامل حمایتی چون روابط خانوادگی، روابط دوستانه در مدرسه و دستاوردها و موفقیت‌های آموزشی می‌تواند این احساس را به حداقل برساند. به همین منظور ۴۷۴۶ نفر از دانش‌آموزان ۳۱ دبیرستان انتخاب شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد با افزایش خطر ابتلا به علائم افسردگی، ترس از خودکشی و اعتمادبه‌نفس پایین انزوای اجتماعی افزایش می‌یابد که ایجاد روابط سالم همسالان، ارتقای روابط خانوادگی و توسعه روابط بین‌فردی در مدرسه به‌عنوان عوامل بازدارنده از احساس انزوای اجتماعی عمل می‌کند.

سجادیان و نادری در سال ۱۳۸۵ با تحقیق بر روی ۱۱۸ نفر از مشتریان کافی‌نت‌های مجاز اصفهان به این نتیجه رسیده‌اند که جاذبه اینترنت باعث شده تا بسیاری از نوجوانان و جوانان به‌جای تعامل با همسالان و والدین، کامپیوتر را برگزینند و این همنشینی به‌مرور زمان تجربه شیرین در جمع بودن را از فرد می‌گیرد و می‌تواند منجر به انزوا و افسردگی شود.

پور شهریاری در سال ۱۳۸۶ در تحقیقی به مقایسه افسردگی، انزوای اجتماعی و ارتباطات خانوادگی دانش‌آموزان دختر کاربر و غیر کاربر اینترنتی دبیرستان‌های تهران پرداخته است. وی تحقیقش را در دو مرحله انجام داده است. در مرحله اول داده‌های مطالعه در نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی مرکب از ۲۲۷ دانش‌آموز دختر دبیرستانی (۱۱۵ کاربر و ۱۱۲ غیر کاربر) به دست آمد. نتایج نشان داد که بین دو گروه در سه متغیر افسردگی، انزوای اجتماعی و ارتباطات

۱. Young

۲. Shotton

۳. Lixia. Ge & all

۴. Hall-Lande & all

خانوادگی تفاوت معناداری وجود ندارد. در مرحله دوم باتوجه به نتایج موجود از میان کاربران (میانگین ۱۰ ساعت به بالا) ۲۵ دانش‌آموز به روش تصادفی انتخاب شدند و با ۲۵ دانش‌آموز غیر کاربر در سه متغیر بالا مقایسه شدند که نتایج بیانگر تفاوت معنی‌دار سه متغیر در دو گروه کاربران و غیر کاربران بود.

نیازی و همکاران در سال ۱۳۹۶ در تحقیقی به فراتحلیل رابطه اینترنت و انزوای اجتماعی در قالب ۱۲ تحقیق پیمایشی انجام شده در سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۹۵ پرداخته‌اند. نتایج تحقیق بیانگر تأثیر اینترنت بر انزوای اجتماعی است البته انزوای اجتماعی در بین مردان بیشتر از زنان است.

۳-۱. تعریف متغیرها

انزوای اجتماعی وضعیتی است که در آن روابط اجتماعی و حمایت اجتماعی نهفته در آن است. انزوای اجتماعی از حیث مفهومی در تقابل با درگیری اجتماعی، انسجام اجتماعی و سرمایه اجتماعی قرار دارد و با از خود بیگانگی، احساس تنهایی و کناره‌گیری نزدیکی مفهومی دارد. برخی انزوای اجتماعی را با تأکید بر بعد ذهنی مورد توجه قرار می‌دهند و انفکاک ارزشی فرد از ارزش‌های پذیرفته شده اجتماعی و مطلوب اجتماع را ویژگی اصلی انزوای اجتماعی می‌دانند. از طرف دیگر برخی به جنبه عینی پیوندهای اجتماعی فرد با خانواده، دوستان و همسایگان نظر دارند و انزوای اجتماعی را فقدان این روابط تعریف می‌کنند (محسنی و همکاران، ۱۳۸۵: ۸۰). در جای دیگر، انزوای اجتماعی را به‌عنوان کیفیت نامناسب در میزان روابط اجتماعی مردم در سطوح مختلفی که در آن تعامل انسان رخ می‌دهد (فرد، گروه، اجتماع و جامعه) تعریف شده است (Zavaleta, t al, ۲۰۱۷: ۳۷۰).

انزوای اجتماعی زندگی بدون مصاحبت، فقدان دیگران مهم و مناسبات مشترک، اعتماد و حرکت به سمت دوره‌های بحران و گسست در اتصالات عینی و شبکه‌های روابط اجتماعی اعضای جامعه است. (Hawthorne, ۲۰۰۶: ۵۲۲-۵۲۱) مفهوم انزوای اجتماعی به معنای فقدان و یا ضعف اتصال‌های فرد با سایر افراد، گروه‌ها و جامعه تعریف شده و ابعاد آن را بر اساس سطح روابط خانوادگی، روابط محلی، پیوندهای انجمنی و سرمایه اجتماعی بررسی می‌شود و پیامد آن از یک‌طرف کاهش تعلق و تعهد اجتماعی، اعتماد اجتماعی، نظم هنجاری و از طرف دیگر افزایش محرومیت اجتماعی، یاس و خودکشی، انفعال اجتماعی است. افراد برای زندگی و بقا و کارکرد بهینه به یکدیگر وابسته هستند و این موضوعی است که حمایت اجتماعی را پیش‌نیاز اصلی و اساسی؛ وجود داشتن و بقا و در کنار یکدیگر ماندن را مطرح می‌کند (چلبی، ۱۳۷۵: ۱۵۷-۱۵۸).

یینگر^۱ دین را به‌عنوان نوع خاصی از تلاش و کوشش برای انجام کارکردهای مختلف تعریف کرده، و به‌طور مفصل‌تر، آن را به‌عنوان جمع اعتقادات و اعمالی که با کمک آن‌ها یک گروه (دینی) با مسائل و مشکلات عظیم زندگی مواجه می‌شود مطرح می‌نماید (ویلیم، ۱۳۸۶: ۴۸).

در یک جمع‌بندی از ابعاد دین‌داری که با تعریف اولیه دین نیز هم‌خوان باشد، می‌توان دین‌داری را طبق الگوی گلاک و استارک^۲ به ابعاد زیر تقسیم نمود:

۱. بعد اعتقادی که شامل باور به یک مجموعه عقاید مشخص است.
۲. بعد مناسکی یا عمل دینی که شامل شرکت در پرستش خدا، عبادت، و سایر مراسم است.
۳. بعد تجربی یا عواطف دینی که به شکل احساس دینی یا «معرفت مستقیم نسبت به‌غایت هستی» متجلی می‌شود.

۱. yinger

۲. Glock and Stark

۴. بعد پیامدی یا آثار دینی که مربوط به نشانه‌های «تأثیرات عرفی» دین بر فرد و جامعه است.

۵. بعد فکری یادانش دینی که مربوط به دارابودن آگاهی‌های دینی از معارف دینی است (سراج زاده، ۱۳۸۴: ۷۶-۶۰).

ستیر خانواده‌ها را در مقیاسی بین بسیار بالنده تا بسیار آشفته قرار می‌دهد در خانواده‌های آشفته و ناراحت، جو منفی را خیلی سریع و آسان می‌توان احساس کرد. نشانه دوستی در میان افراد خانواده کم است و شادی از وجود یکدیگر ناچیز، گوئی همبستگی خانوادگی نوعی وظیفه است و افراد صرفاً تلاش می‌کنند یکدیگر را تحمل کنند. در خانواده‌های بالنده هر لحظه می‌توان نشاط، سرزندگی، اصالت، محبت و علاقه را احساس کرد. افراد چنین خانواده‌هایی آزادانه با هم درد دل می‌کنند. در مورد هر موضوعی می‌توان حرف زد: ناکامی، ترس، صدمه، خشم و انتقاد یا خوشی و کامیابی (ستیر، ۱۳۹۸: ۱۵۸-۱۳۰).

مک لوهان وسایل ارتباط را به سردوگرم تقسیم می‌کند. در این نگاه وسایل ارتباط سرد، شامل آن ابزار یا وسایلی است که موجبات مشارکت کثیر انسانی را فراهم می‌سازد مانند سمینار یا جلسات بحث. اما مک لوهان، رادیو، سینما و کتاب را در زمره وسایل ارتباطی گرم به حساب می‌آورد که زمینه مشارکت کمتری را فراهم می‌آورد (ساروخانی، ۱۳۸۴: ۴۵).

در یک تقسیم‌بندی جامع جان واپوین رسانه‌های جمعی را به سه دسته تقسیم می‌کند:

چاپی: رسانه‌های جمعی چاپی شامل کتاب، مجله، روزنامه می‌شوند.

الکترونیکی: شامل تلویزیون، رادیو و ضبط صوت صدا و اخیراً فضای وب می‌داند.

تصویری: شامل صنعت فیلم است (Vivian, ۲۰۰۲: ۵).

پایگاه اقتصادی - اجتماعی، جایگاه سلسله‌مراتبی افراد باتوجه به قدرت اقتصادی و منزلت اجتماعی آنهاست (ابراهیمی و بهنویی، ۱۳۸۸: ۱۵۰).

رایج‌ترین شیوه اندازه‌گیری این شاخص این است که پایگاه اقتصادی - اجتماعی را به کمک سه معرف درآمد، تحصیلات و منزلت شغلی به یک شاخص ترکیبی تبدیل می‌کنند.

ارتباط اجتماعی که در برخی کتب به رابطه اجتماعی ترجمه شده است، اصطلاحی است کلی که از آن برای بیان تمامی اشکال روابط اجتماعی با مشارکت آگاهانه افراد یا گروه‌ها استفاده می‌شود و وسایل ارتباط اجتماعی، علامات، حرکات، نمادها، سخن و غیره و صور مربوط به زبان و هر بیان معنی‌دار را در بر می‌گیرد (بیرو، ۱۳۸۰: ۳۴۴).

۴-۱. مبانی نظری

دورکیم بر این باور است که مشارکت در امور گروه و یا جامعه می‌تواند منجر به افزایش احساس تعلق به گروه و جامعه شود زیرا زمانی که افراد تماس‌های مکرر با یکدیگر داشته باشند، دل‌مشغولی‌ها و منافع مشترک و پیوندهای عاطفی، آنها را به یکدیگر نزدیک می‌کند و احساس تعلق ناشی از این پیوندها، باعث می‌شود آنها از خودشان برای گروه و یا جامعه مایه بگذارند. هر چه احساس نزدیکی و پیوند فرد با گروهش قوی‌تر باشد، احتمال انزوا و به خطر افتادن سلامتی فرد کاهش می‌یابد (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۲۰).

از نظر وی دین مجموعه‌ای است از عقاید و مناسک که موجب همبستگی افراد و پیروان آن دین در یک نظام اجتماعی ویژه می‌گردد. وظیفه و کارکرد اساسی دین ایجاد، حفظ و تقویت، همبستگی اجتماعی و تنظیم روابط زندگی اجتماعی است. جامعه از طریق نهاد دین می‌تواند نقش متعادل‌کننده‌ای را برای تمایلات و خواسته‌های و

بشری ایفا نماید. دین از طریق تدوین و تنظیم نظام‌نامه اخلاقی و حقوقی، یکی از نیازهای اساسی بشر را که برای تداوم زندگی او لازم است، تأمین می‌نماید. دین نظام فکری است که افراد، جامعه را به‌وسیله آن به خودشان باز می‌نمایند و روابط مبهم و در ضمن صمیمانه‌شان را با جامعه، از این طریق بیان می‌کنند. آموزه‌های دینی و انجام مناسک فردی و اجتماعی دینی می‌تواند در تسکین رنج‌ها و کاهش ناامیدی‌ها در زندگی و افزایش ظرفیت تحمل دردها و تمکین توأم با آرامش خاطر مؤثر باشد (موحد ابطی، ۱۳۸۱: ۲۰۶-۲۰۹).

دورکیم معتقد است دین با تقویت باورهای جمعی و اخلاقیات باعث همبستگی و انسجام در جامعه می‌شود. دین نظامی است از تقویت متقابل باورها و آیین‌ها (رفتار) و نمادها (که در برگیرنده خود آیین‌ها و اشیاء می‌شود). باورها با خاطر نشان ساختن وظایف و مسئولیت‌های افراد به آنها باعث به‌وجود آمدن آیین‌ها می‌شود. آیین‌ها در حکم اجرای (نماد) فیزیکی قابل مشاهده هستند و باورها را تقویت می‌کنند. با توجه به گستره باورها، محتوی آنان در درجه دوم اهمیت قرار دارد، آنچه حائز اهمیت است خود باورهاست که باعث می‌شود افراد معتقد آیین‌ها را اجرا کرده و بدین ترتیب باورها و احساسات جمعی را که باعث همبستگی اجتماعی می‌شوند تقویت کنند (استونز، ۱۳۸۷: ۸۴-۸۵).

بر طبق نظریه گیدنز، انزوای اجتماعی افراد را از مشارکت غیررسمی و رسمی در جامعه محروم می‌سازد، مبادله اجتماعی و دلبستگی اجتماعی را کاهش می‌دهد، از تبادل پایدار و دایمی افکار و احساسات از کل به فرد و از فرد به کل جلوگیری می‌کند. موجب تضعیف یا قطع روابط و مبادلات نامتقارن گرم و همچنین روابط گفتمانی می‌شود و از احساس مشارکت در روابط گرم، صمیمی و انسانی جلوگیری می‌کند. فرصت‌های مناسب را برای با هم زندگی کردن، با همکار کردن، با هم تجربه کردن و با هم بودن سلب می‌کند و نهایتاً روابط طولانی، پایدار و عمیق را غیرممکن می‌سازد (گیدنز، ۱۳۷۸: ۵).

انسان‌ها به‌عنوان موجوداتی اجتماعی در بسیاری از مسائل به یکدیگر وابسته‌اند، آنها به‌طور مداوم در ارتباط با یکدیگرند و درون شبکه‌ای از خویشاوندان و غیرخویشاوندان به طرق گوناگون جای گرفته‌اند و با داشتن تعاملات اجتماعی متنوع، به زندگی اجتماعی خود شکل می‌دهند. معضلی که این ارتباطات را در جامعه سیال مدرن با تهدید جدی مواجه ساخته است، پدیده‌ای به نام انزوای اجتماعی یا انفصال در شبکه روابط اجتماعی اعضای جامعه است. مشخصه اصلی انزوا، فقدان شبکه روابط اجتماعی معنادار به‌مثابه مهم‌ترین نیاز اجتماعی افراد است. (House, ۲۰۰۱: ۲۷۳).

یکی از مطرح‌ترین رویکردهای ارائه شده در تبیین انزوای اجتماعی، رویکرد شبکه است. این رویکرد توصیف اندازه شبکه شخصی افراد، عملکردهای آن از لحاظ حمایت و برخی ویژگی‌های ارتباطات از لحاظ نوع رابطه، فاصله، شدت و فراوانی را ممکن ساخته و اطلاعات فراوانی درباره حمایت اجتماعی بالقوه فراهم می‌سازد. در این رویکرد با تمرکز بر روابط گروهی و مشخصه‌های ساختاری شکل‌بندی‌های اجتماعی، روابط اجتماعی همچون سنگ بنای ساختارهای اجتماعی در نظر گرفته می‌شود (هورتولانس و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۳).

انسان‌ها تنها یک استعداد کلی برای تفکر دارند. این استعداد باید در فراگرد کنش متقابل اجتماعی شکل گیرد و تهذیب شود. این نظر، نظریه پردازان کنش متقابل نمادین را به تأکید بر صورت خاصی از کنش متقابل اجتماعی، یعنی دوری از هر نوع انزواطلبی، سوق داد. توانایی اندیشیدن انسان، در دوره اولیه اجتماعی کردن در کودکی پرورش می‌یابد و در دوره بعدی اجتماعی شدن در بزرگسالی تهذیب می‌شود. نظریه پردازان کنش متقابل نمادین از فراگرد اجتماعی شدن برداشتی متفاوت از جامعه‌شناسان دیگر دارند. به نظر آنها، جامعه‌شناسان متعارف احتمالاً اجتماعی

شدن را صرفاً فراگردی می‌انگارند که انسان‌ها از طریق آن چیزهایی را یاد می‌گیرند که برای بقا در جامعه و ارتباط با دیگران نیاز دارند (ریترز، ۱۳۸۷: ۲۸۲-۲۸۳).

از نظر بلومر^۱ گروه‌های انسانی تجمع افرادی است که با هم‌کنش و واکنش دارند هرکدام از افراد در برخورد و در کنش و واکنش با دیگری کاری را که آن دیگری انجام می‌دهد ارزیابی می‌کنند و سپس سعی می‌کنند رفتار و وضعیت خود را بر اساس ارزیابی خود از کنش دیگران جهت یا تغییر دهند؛ بنابراین کنش‌های دیگران به‌عنوان عامل مؤثر در شکل‌دادن کنش‌های آنان تأثیر می‌کند و بر اثر کنش دیگران ممکن است فرد وضعیت خود را رها کرده در آن تجدیدنظر کند (توسلی، ۱۳۷۴: ۳۱۹).

اجتماعی شدن عبارت از فرایندی است که انسان در آغاز آن هنجارهای اجتماعی را یاد گرفته و با آنها آشنا می‌شود. انسان در فرایند یادگیری و آموختن در دوران کودکی، نخست جامعه‌پذیر شده و سپس در ارتباط و کنش با دیگران اجتماعی می‌شود. وقتی انسان از من اجتماعی استفاده می‌کند، در حال هم‌سازی است و داخل در فرایند یادگیری شده است. اما وقتی بر اساس آموخته‌ها و در فرایند بازنگری، به ساخت کنش دست زند، اجتماعی شدن در حال به وقوع پیوستن است. پس انسان در مرحله اول یاد می‌گیرد، هم‌سازی می‌کند، و با دیگران هم‌گن می‌شود و با چنین یکسانی و همگنی، در یک مجموعه و سیستم اجتماعی وارد می‌شود.

بلومر؛ آژانس‌های اجتماعی کننده را شامل شش آژانس ذکر می‌کند:

۱. خانواده و عمدتاً والدین

۲. دیگری مهم

۳. گروه همسالان

۴. مدرسه و نهادهای رسمی آموزش و پرورش

۵. مجامع عمومی و مراکز گذران اوقات فراغت

۶. رسانه‌ها و دیگر نهادهای ارتباط جمعی (تنهایی، ۱۳۸۹: ۲۹۵-۲۹۷).

به عقیده پانتام^۲ وقتی افراد عضو گروه‌های مختلفی باشند که دارای اهداف و اعضای متفاوتی هستند، طبیعتاً به‌واسطه تعامل و فشارهای متقاطع دیدگاه‌هایشان معتدل می‌شود. به نظر او عضویت در گروه‌ها و اجتماعات بسته و محدود سطح تحمل اجتماعی را کاهش می‌دهد. افراد منزوی و فاقد ارتباط در مقایسه با کسانی که به شبکه‌های اجتماعی وسیع‌تر مرتبط هستند تحمل کمتری در مقابل دیگران متفاوت از خود نشان می‌دهند (حسینی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۶۹).

رسانه‌ها فراگیرترین و مؤثرترین نهاد تولید، بازتولید و توزیع دانش و معرفت در مقایسه با سایر نهادهای آگاهی و شناخت در جهان جدید هستند و با داشتن ویژگی‌های چون انتشار انواع دانش و معرفت که لاجرم به برعهده گرفتن وظایف دیگر نهادهای معرفتی منجر می‌شود فعالیت در یک سپهر عمومی که آنها را در دسترس همه اعضای جامعه به‌صورت باز، داوطلبانه و کم‌هزینه قرار می‌دهد و نیز اثرگذاری بر تعداد بیشتری از افراد و اختصاص زمان بیشتری از آنها به خود حدود و ثغور محیط نمادینی که در آن زندگی می‌کنیم را تعیین می‌کند؛ لذا رسانه‌ها را باید سازنده محیط نمادینی دانست که تأثیر عمده آنها شکل‌گیری تصویر ذهنی مخاطبان از دنیای اطراف است. در ارتباطات

۱. Blumer.

نظریه کاشت یکی از نظریه‌های قابل توجه در آثار درازمدت رسانه‌ها، محتوای رسانه‌ای را به مثابه محیطی می‌نگرد که انسان در آنها زندگی و خود و دیگران را تعریف می‌کند و باورها و پیش‌فرض‌هایش درباره واقعیت اجتماعی را بسط می‌دهد و حفظ می‌کند. نظریه کاشت تأثیر عمده رسانه‌ها را فرهنگ‌پذیری می‌داند و نه ترغیب. رسانه‌ها نگرش‌ها و ارزش‌هایی را که از قبل در فرهنگ دارد پرورش می‌دهند و این ارزش‌ها را در بین اعضای یک فرهنگ حفظ و تکثیر می‌کنند (مهدی‌زاده، ۱۳۸۷: ۵۰-۵۱).

خانواده نخستین مکان جامعه‌پذیری برای افراد است؛ فرد علایق اجتماعی خود را بر اساس کنش‌های اجتماعی و اقتصادی والدینش منطبق می‌کند به عبارت دیگر روابط انسانی در خانه جان‌بخش ارتباط اجتماعی فردی است. از این طریق برای اولین بار فرد وضع خود را نسبت به جامعه تعیین می‌کند (Chan & Glen, 2001: 22-23).

۱-۵. فرضیه‌های تحقیق

- ۱- بین جنس و انزوای اجتماعی شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.
- ۲- بین سن و انزوای اجتماعی شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.
- ۳- بین وضعیت تأهل و انزوای اجتماعی شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.
- ۴- بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.
- ۵- بین ارتباطات اجتماعی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.
- ۶- بین دین‌داری و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.
- ۷- بین وسایل ارتباط جمعی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.
- ۸- بین تربیت خانوادگی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.

۱-۶. روش تحقیق

روش اصلی این تحقیق به دلیل گستردگی جمعیت مورد مطالعه پیمایش است. جامعه آماری کلیه شهروندان کاشانی ۱۸-۴۵ ساله هستند که بر اساس آخرین آمار تعداد آنها برابر با ۱۶۴۱۲۴ نفر است که حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۴۰۰ تعیین شده است. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی استفاده شده است و با لحاظ کردن نسبت زنان و مردان ۴۰۰ پرسش‌نامه در نقاط مختلف جغرافیایی با توجه به شرایط اقتصادی و فرهنگی شهرستان توزیع شده است.

۲- بحث و بررسی

نتایج توصیفی تحقیق نشان می‌دهد از نسبت ۴۷/۳٪ زنان ۱۸۹ نفر و از نسبت ۵۲/۸٪ ۱۸۹ نفر انتخاب شده است که ۲۰۴ نفر مجرد (۵۱٪) و ۱۹۶ نفر آنها متأهل (۴۹٪) هستند که ۱۶٪ افراد در رده سنی ۱۸-۲۳ و ۲۸٪ در رده سنی ۲۳-۲۸ و ۲۶/۸٪ در رده سنی ۲۸-۳۳ و ۱۵/۳٪ در رده سنی ۳۳-۳۸ و ۱۴٪ در رده سنی و ۱۴٪ در رده سنی ۳۳-۴۵ سال قرار دارند از نظر تحصیلات ۴/۵٪ از افراد حجم نمونه بی‌سواد، ۱۳/۸٪ ابتدایی، ۵۵/۵٪ دیپلم، ۱۷٪ لیسانس و ۹/۳٪ دارای مدرک فوق لیسانس یا بالاتر هستند و بر اساس تقسیم‌بندی مطرح شده ۴۶/۵٪ افراد دارای مشاغل متوسط هستند و از لحاظ درآمدی بیشترین پراکندگی پاسخگویان با ۴۸٪ در گروه دو میلیون تا پنج میلیون است. نتایج تحلیلی تحقیق در زمینه آزمون فرضیه‌ها عبارت‌اند از:

فرضیه ۱: بین جنس و انزوای اجتماعی شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۱) آزمون T مستقل در متغیر انزوای اجتماعی بین زن و مرد

آزمون T دو گروه مستقل									
	برابری میانگین					برابری واریانس			
	سن	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار T	سطح معناداری	مقدار F
فرض برابری واریانس	زن	۱۸۹	۳.۶۶	۰.۶۴	۰.۵۰	۳۹۸	۰.۶۶	۰.۱۱	۲.۵۷
فرض نابرابری واریانس	مرد	۲۱۱	۳.۶۲	۰.۵۸	۰.۵۰	۳۷۹	۰.۶۶		
							۷		
							۳		

در این آزمون با سطح اطمینان ۰/۹۵ مقایسه میانگین‌ها (آزمون T) انجام شده و باتوجه به اینکه سطح معناداری به دست آمده ۰/۱۱۰ بیشتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است پس فرض برابری واریانس مطرح می‌شود؛ بنابراین فرض H_0 ما که بیانگر عدم رابطه معنادار بین دو متغیر است تأیید می‌شود و به عبارتی انزوای اجتماعی برحسب جنس افراد تفاوت نمی‌کند. بر اساس مقدار $T=0/667$ با درجه آزادی ۳۹۸ دارای سطح معناداری ۰/۵۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که به خاطر سطح معناداری ۰/۵۰۵ فرض H_0 ما تأیید می‌شود و نتیجه می‌گیریم تفاوت در بعد انزوای اجتماعی برحسب متغیر جنس افراد وجود ندارد. همچنین لازم به ذکر است که بیشتر افراد موردنظر در این تحقیق را افراد مذکر با تعداد ۲۱۱ نفر تشکیل می‌دهد.

فرضیه ۲: بین سن و انزوای اجتماعی شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۲) مقایسه میانگین درون گروهی و برون گروهی بعد انزوای اجتماعی برحسب سن

سطح معناداری	مقدار F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات
۰.۸۳۱	۰.۳۶۹	۰.۱۳۹	۴	۰.۵۵۷
		۰.۳۷۸	۳۹۵	۱۴۹.۲۶۴
			۳۹۹	۱۴۹.۸۲۲

باتوجه به جدول فوق مقدار $F=0/369$ و مقدار $Sig=0/831$ نشان می‌دهد که انزوای اجتماعی برحسب متغیر سن معنادار نیست به این دلیل فرض H_0 مورد پذیرش واقع می‌شود بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین انزوای اجتماعی برحسب سن افراد تفاوت معناداری وجود ندارد.

فرضیه ۳: بین وضعیت تأهل و انزوای اجتماعی شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۳) آزمون T مستقل در متغیر انزوای اجتماعی بین افراد مجرد و متأهل

آزمون T دو گروه مستقل

	برابری واریانس		برابری میانگین						
	مقدار F	سطح معناداری	مقدار T	درجه آزادی	سطح معناداری	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	وضعیت تأهل
فرض برابری واریانس	۰.۰۰۰	۰.۹۴	۰.۴۵	۳۹۸	۰.۶۴	۰.۶۱	۳.۶۳	۲۰	مجرد
	۴	۹	۶		۸	۰		۴	
فرض نابرابری واریانس			۰.۴۵	۳۹۷	۰.۶۴	۰.۶۱	۳.۶۶	۱۹	متأهل
			۶		۸	۵		۶	

در این آزمون با سطح اطمینان ۰/۹۵ مقایسه میانگین‌ها (آزمون T) انجام شده و باتوجه به اینکه سطح معناداری به دست آمده ۰/۹۴۹ بیشتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است پس فرض برابری واریانس وجود دارد؛ بنابراین فرض H_0 ما که بیانگر عدم رابطه معنادار بین دو متغیر است تأیید می‌شود و به عبارتی انزوای اجتماعی برحسب وضعیت تأهل افراد تفاوت نمی‌کند، بر اساس مقدار $T = ۰/۴۵۶$ با درجه آزادی ۳۹۸ دارای سطح معناداری ۰/۶۴۸ می‌توان نتیجه گرفت که به خاطر سطح معناداری ۰/۶۴۸ فرض H_0 ما تأیید می‌شود و نتیجه می‌گیریم تفاوت در بعد انزوای اجتماعی برحسب متغیر وضعیت تأهل افراد وجود ندارد. همچنین لازم به ذکر است که بیشتر افراد موردنظر در این تحقیق را افراد مجرد با تعداد ۲۰۴ نفر تشکیل می‌دهد.

فرضیه ۴: بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۴) آزمون ضریب همبستگی پیرسون در متغیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی و انزوای اجتماعی

انزوای اجتماعی		
۰.۰۲۲	همبستگی پیرسون	پایگاه اقتصادی - اجتماعی
۰.۶۵۶	سطح معناداری	
۴۰۰	کل پاسخگویان	

در آزمون فرضیه بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. باتوجه به نتایج به دست آمده از جدول، می‌توان بیان کرد که ارتباط این دو متغیر در سطح ۰/۶۵۶ معنادار نیست و میزان سطح معناداری آن با ۰/۹۵ اطمینان سنجیده شده است. جدول پیرسون میزان همبستگی $R = ۰/۰۲۲$ و مقدار $Sig = ۰/۶۵۶$ را نشان می‌دهد و این نشان‌دهنده عدم همبستگی است و به لحاظ آماری نیز معنادار نیست.

فرضیه ۵: بین ارتباطات اجتماعی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۵) آزمون ضریب همبستگی پیرسون در متغیر ارتباطات اجتماعی و انزوای اجتماعی

انزوای اجتماعی		
۰.۵۶۲	همبستگی پیرسون	ارتباطات اجتماعی
۰.۰۰۰	سطح معناداری	
۴۰۰	کل پاسخگویان	

در آزمون فرضیه بین ارتباطات اجتماعی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. باتوجه‌به نتایج به‌دست‌آمده از جدول، می‌توان بیان کرد که ارتباط این دو متغیر در سطح $0/000$ معنادار است و میزان سطح معناداری آن با 95% اطمینان سنجیده شده است. بر اساس جدول پیرسون، میزان همبستگی $R=0/562$ و سطح معناداری $Sig=0/000$ نشان‌دهنده همبستگی مثبت و مستقیم و همچنین ارتباط معنادار بین دو متغیر است؛ بنابراین با افزایش میزان ارتباطات اجتماعی، به میزان انزوای اجتماعی افزوده می‌شود و با کاهش میزان ارتباطات اجتماعی از میزان انزوای اجتماعی کاسته می‌شود.

فرضیه ۶: بین دین‌داری و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۶) آزمون ضریب همبستگی پیرسون در متغیر دین‌داری و انزوای اجتماعی

انزوای اجتماعی		
۰.۵۴۹	همبستگی پیرسون	دین‌داری
۰.۰۰۰	سطح معناداری	
۴۰۰	کل پاسخگویان	

در آزمون فرضیه بین دین‌داری و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. باتوجه‌به نتایج به‌دست‌آمده از جدول، می‌توان بیان کرد که ارتباط این دو متغیر در سطح $0/000$ معنادار است و میزان سطح معناداری آن با 95% اطمینان سنجیده شده است. بر اساس جدول پیرسون، میزان همبستگی $R=0/549$ و سطح معناداری $Sig=0/000$ نشان‌دهنده همبستگی مثبت و مستقیم و همچنین ارتباط معنادار بین دو متغیر است؛ بنابراین با افزایش میزان دین‌داری افراد، به میزان انزوای اجتماعی افزوده و با کاهش میزان دین‌داری از انزوای اجتماعی کاسته می‌شود.

فرضیه ۷: بین وسایل ارتباط اجتماعی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۷) آزمون ضریب همبستگی پیرسون در متغیر وسایل ارتباط جمعی و انزوای اجتماعی

انزوای اجتماعی		
۰.۸۴۴	همبستگی پیرسون	وسایل ارتباط جمعی
۰.۰۰۰	سطح معناداری	
۴۰۰	کل پاسخگویان	

در آزمون فرضیه بین میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. باتوجه‌به نتایج به‌دست‌آمده از جدول، می‌توان بیان کرد که ارتباط این دو متغیر در سطح $0/000$ معنادار است و میزان سطح معناداری آن با 95% اطمینان سنجیده شده است. بر اساس جدول پیرسون میزان همبستگی $R=0/844$ و سطح معناداری $Sig=0/000$ نشان‌دهنده همبستگی مثبت و مستقیم و همچنین ارتباط معنادار بین دو متغیر است بنابراین با افزایش میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی، به میزان انزوای اجتماعی افزوده و با کاهش میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی از میزان انزوای اجتماعی کاسته می‌شود.

فرضیه ۸: بین تربیت خانوادگی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۸) آزمون ضریب همبستگی پیرسون در متغیر تربیت خانوادگی و انزوای اجتماعی

انزوای اجتماعی		
۰.۷۱۵	همبستگی پیرسون	تربیت خانوادگی
۰.۰۰۰	سطح معناداری	
۴۰۰	کل پاسخگویان	

در آزمون فرضیه بین تربیت خانوادگی و انزوای اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. باتوجه به نتایج به دست آمده از جدول، می توان بیان کرد که ارتباط این دو متغیر در سطح $0/000$ معنادار است و میزان سطح معناداری آن با 95% اطمینان سنجیده شده است. بر اساس جدول پیرسون میزان همبستگی $R = 0/715$ و سطح معناداری $Sig = 0/000$ نشان دهنده همبستگی مثبت و مستقیم و همچنین ارتباط معنادار بین دو متغیر است؛ بنابراین با افزایش میزان تربیت خانوادگی، به میزان انزوای اجتماعی افزوده می شود و با کاهش میزان متغیر تربیت خانوادگی از میزان انزوای اجتماعی کاسته می شود.

۲-۱. تحلیل رگرسیون چندمتغیره

تحلیل رگرسیون چندمتغیره روشی برای مطالعه اثرات و میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته با استفاده از ضرایب همبستگی و رگرسیون استاندارد شده است. به عبارت دیگر، روشی برای تحلیل مشارکت جمعی و فردی دو یا چند متغیر مستقل در تبیین تغییرات یک متغیر وابسته است. تحلیل رگرسیون برای متغیرهای فاصله ای و نسبی صورت می گیرد. در این تحقیق چون تمام متغیرهای مستقل در سطح فاصله ای نیستند ابتدا متغیرهای اسمی به متغیر مجازی تبدیل و سپس وارد تحلیل رگرسیونی شده اند. برای انجام تحلیل رگرسیونی تمامی متغیرهایی که با متغیر وابسته دارای رابطه معنادار بودند وارد معادله شده اند. براین اساس متغیرهای میزان ارتباطات اجتماعی، دین داری وسایل ارتباط جمعی، تربیت خانوادگی که با متغیر وابسته (انزوای اجتماعی) رابطه معناداری داشتند وارد معادله رگرسیونی شده اند.

جدول شماره ۹: تحلیل رگرسیون چندمتغیره

متغیر	B	اشتباه استاندارد	Beta	مقدار T	sig
ارتباطات اجتماعی	۰/۰۷۰	۰/۰۳۳	۰/۰۷۳	۲/۱۴۱	۰/۰۳۳
دین داری	-۰/۰۵۹	۰/۰۳۴	-۰/۰۶۷	-۱/۷۲۲	۰/۰۸۶
وسایل ارتباط جمعی	۰/۶۳۳	۰/۰۳۲	۰/۶۶۵	۱۹/۷۹۱	۰/۰۰۰
تربیت خانوادگی	۰/۲۶۳	۰/۰۴۲	۰/۲۸۵	۶.۳۲۳	۰/۰۰۰

Adjusted = ۰/۷۵۸

$R^2 = 0/872$

$R^2 \text{ square} = 0/761$

در بحث همبستگی متغیرهای مستقل ارتباطات اجتماعی، دین داری، وسایل ارتباط جمعی، تربیت خانوادگی بر متغیر انزوای اجتماعی مؤثر بوده یا با آن رابطه داشته اند در رگرسیون چند متغیری اثرات متغیرها در کنار همدیگر بر انزوای

اجتماعی نیز بررسی می‌شود با استفاده از ضرایب استاندارد شده معادله خطی رگرسیون پیش‌بینی را می‌توان به صورت زیر ارائه کرد:

$$y = a + b^1 \cdot x^1 + b^2 \cdot x^2 + b^3 \cdot x^3 \dots$$

$$y = 0/360 + 0/070 + -0/059 + 0/633 + 0/263$$

مقدار ثابت با عرض از مبدأ $a=0/360$ است. با توجه به ضرایب تأثیر متغیرهای مستقل، به ازای تغییر متغیر ارتباطات اجتماعی به میزان $0/070$ ، متغیر دین‌داری $-0/059$ ، متغیر وسایل ارتباط جمعی $0/633$ ، متغیر تربیت خانوادگی $0/263$ متغیر انزوای اجتماعی به میزان یک انحراف معیار افزایش می‌یابد.

به منظور یافتن بیشترین میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از معادله رگرسیونی استاندارد شده استفاده می‌کنیم. فرمول ضریب رگرسیونی استاندارد شده به صورت زیر است:

$$Zy = B^1 \cdot X^1 + B^2 \cdot X^2 + B^3 \cdot X^3 \dots$$

$$Zy = 0/665 + 0/285 + 0/073 + -0/067$$

بر اساس معادله فوق، بیشترین تأثیر متغیرهای مستقل به ترتیب بر انزوای اجتماعی عبارت‌اند از: وسایل ارتباط جمعی، تربیت خانوادگی، ارتباطات اجتماعی، دین‌داری.

ضریب همبستگی متغیرهای بالا با متغیر وابسته معادل $0/872$ است و آزمون $F (3/523)$ در سطح معناداری بسیار بالایی وجود رابطه بین این متغیرها با متغیر وابسته را نشان می‌دهد. ضریب تعیین تعدیل شده کلی (Adjusted) $0/758$ است. این میزان نشان می‌دهد که متغیرهای باقی‌مانده در معادله رگرسیون با هم‌دیگر $75/8\%$ از واریانس متغیر وابسته انزوای اجتماعی را تبیین می‌کند. حدود $24/2\%$ از واریانس باقی‌مانده متغیر وابسته توسط سایر متغیرهایی تبیین می‌شود که در این تحقیق به آن توجه نشده است. دلیل این امر نیز پیچیدگی و متغیر بودن پدیده‌های اجتماعی است که امکان شناخت کامل و قطعی را برای محقق غیرممکن می‌سازد. در واقع عوامل گوناگونی بر روی انزوای اجتماعی تأثیر می‌گذارند که در این تحقیق به آن پرداخته نشده است.

۳- بحث و نتیجه‌گیری

با شکل‌گیری مدرنیته و گسترش شهرنشینی، الگوی زندگی مردم تغییرات زیادی داشته است. زیرا شکل‌های جامعه‌پذیری افراد نسبت به قبل متفاوت‌تر شده است و دیگر شیوه‌های جامعه‌پذیری سنتی برای جوانان امروز کاربردی ندارد. یکی از مسائلی که جوامع امروز بیش‌ازپیش با آن مواجه هستند پدیده انزوای اجتماعی است. امروزه کودکان و نوجوانان دیگر صرفاً از طریق والدین، مدرسه و دوستان جامعه‌پذیر نمی‌شوند بلکه با ورود وسایل ارتباط جمعی و فناوری‌های جدید با حجم زیادی از اطلاعات متنوع و جذاب روبرو می‌شوند که نقش بسزایی در جامعه‌پذیر کردن آنها دارد. البته با رشد دانش و گسترش فناوری‌ها و تغییر سبک زندگی افراد، پدیده انزوای اجتماعی امری طبیعی است و افراد بیشتر به سمت فردگرایی و تنهایی رو می‌آورند ولی اگر این مسئله از حد خود گذر کند جامعه از یک طرف با تبعات منفی در سطح فردی چون بحران‌های روحی و روانی، آسیب‌های جسمی از طرف دیگر در سطح اجتماعی در زمینه تعهد، انسجام اجتماعی، تحقق رشد و توسعه جامعه روبرو خواهد شد.

نتایج تحقیق بیانگر تأثیر عوامل جامعه‌پذیری بر میزان انزوای اجتماعی است و بیشترین تأثیر مربوط به وسایل ارتباط جمعی است؛ با توجه به نتایج دست آمده میانگین استفاده افراد از اینترنت و ماهواره بیشتر از تلویزیون، رادیو، کتاب و مجلات است. این مسئله تأییدی بر نظریه‌های آفونسو، فرژن، دریفوس و گربنر است که معتقدند استفاده از اینترنت سبب بدبختی، انزوای اجتماعی، تنهایی، دوری از خانواده و به‌طور کلی کاهش سلامت روانی است. استفاده از

شبکه اینترنت درگیری فرد در دنیای فیزیکی و اجتماعی را کاهش می‌دهد. این امر به نوبه خود درک فرد از واقعیت و از معنای زندگی خودش را کاهش خواهد داد. با دوری تدریجی جوانان از دنیای واقعی انزوا و گوشه‌گیری در جامعه رواج زیادی پیدا می‌کند و باعث می‌شود شهروندان به افرادی منفعل تبدیل شوند که نه سرنوشت کشور برایشان مهم است و نه هیچ تلاشی در جهت مشارکت در امور جامعه انجام نمی‌دهند و شدت تأثیر وسایل ارتباط جمعی بر انزوای اجتماعی زمانی افزایش می‌یابد که خانواده کارکردهای جامعه‌پذیری خود را به خوبی ایفا نمی‌کند و با عدم داشتن دانش استفاده از اینترنت و فضای مجازی کودکان و نوجوانان را در دنیای افسارگریخته فضای مجازی تنها می‌گذارند و ناخواسته به کاهش میزان اعتقادات دینی و روابط اجتماعی در سطح خانواده و جامعه کمک می‌کنند.

بنابراین باتوجه به تغییر شرایط زندگی جوان امروز، لازم است مسئولین و برنامه‌ریزان کشور به منظور کنترل آسیب‌های پدیده انزوای اجتماعی با آگاهی و آموزش‌های صحیح و اصولی مدیریت تأثیر عوامل جامعه‌پذیری را بر عهده گیرند و باتوجه به فرهنگ ملی و مذهبی کشورمان، عناصر و مؤلفه‌های وحدت‌بخش را در بین جوانان از طریق عوامل جامعه‌پذیری ترویج دهند تا از بحران هویت و اتلاف پتانسیل‌های دوران جوانی جلوگیری شود و با افزایش میزان روابط اجتماعی منافع جمعی و گروهی در اولویت قرار گیرد و جوانان با احساس تعلق و انگیزه بالا در امور جامعه به صورت داوطلبانه و خودجوش مشارکت کنند و زمینه اعتلای فرهنگ و پیشرفت جامعه را فراهم نمایند.

منابع

- ابراهیمی، قربانعلی و بهنوئی‌گدنه، عباس (۱۳۸۸). «بررسی جامعه‌شناختی سبک زندگی و مؤلفه‌های آن در بین دختران و پسران شهر بابلسر»، *انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، سال ششم، شماره ۱۸، صص ۱۳۵-۱۶۴.
- استونز، راب (۱۳۸۷). *متفکران بزرگ جامعه‌شناسی*؛ ترجمه مهرداد میردامادی. تهران: نشر مرکز. چاپ پنجم.
- برزگری دهج، راضیه (۱۳۹۰). *چگونگی انزوای اجتماعی دانشجویان و عوامل اجتماعی مرتبط با آن*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی.
- بیرو، آلن (۱۳۸۰). *فرهنگ علوم اجتماعی*؛ ترجمه باقر ساروخانی. تهران: کیهان، چاپ چهارم.
- پور شهریاری، مه سیمیا (۱۳۸۶). «مقایسه افسردگی، انزوای اجتماعی و ارتباطات خانوادگی دانش‌آموزان دختر کاربر و غیر کاربر اینترنتی دبیرستان‌های تهران»، *فصلنامه مطالعات روان‌شناختی دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهراء*، دوره ۳، شماره ۲، صص ۴۹-۶۴.
- تنهایی، حسین ابوالحسن (۱۳۸۹). *درآمدی بر مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی*، تهران، مشهد: مرنديز - بهمن برنا. چاپ ششم.
- توسلی، غلام عباس (۱۳۷۴). *نظریه‌های جامعه‌شناسی*، تهران: انتشارات سمت، چاپ پنجم.
- چلبی، مسعود، امیر کافی، مهدی (۱۳۸۳). «تحلیل چندسطحی انزوای اجتماعی»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره پنجم، شماره دوم، صص ۳۱-۳.
- چلبی، مسعود (۱۳۷۵). *جامعه‌شناسی نظم: تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی*، تهران: نشر نی، چاپ دوم.
- حسینی، سید حسن، فولادیان، مجید، فاطمی امین، زینب (۱۳۸۷). «سنجش و مقایسه میزان پیامدهای انزوای اجتماعی در میان دو گروه توده و نخبه جامعه در دوران سازندگی و اصلاحات»، *مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد*، شماره یک، صص ۱۶۰-۱۴۱.
- ریترز، جورج (۱۳۸۷). *نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر*؛ ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر علمی. چاپ دوازدهم.
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۴). *جامعه‌شناسی ارتباطات*، تهران: اطلاعات. چاپ پانزدهم.

- ستیر، ویرجینیا (۱۳۹۸). **آدم‌سازی**؛ ترجمه بهروز بی‌رشک، تهران: انتشارات رشد. چاپ یازدهم.
- سجادیان، ایلناز، نادى، محمدعلی (۱۳۸۵). «ارتباط بین افسردگی و انزوای اجتماعی کاربران اینترنت نوجوان و جوان با مدت‌زمان روزانه معمول کاربری اینترنت»، **دوفصلنامه تحقیقات علوم رفتاری**، دوره ۴، شماره ۱ و ۲، صص ۳۳-۳۸.
- سراج زاده، سید حسین (۱۳۸۴). **چالش‌های دین و مدرنیته: مباحثی جامعه‌شناختی در دیداری و سکولار شدن**، تهران: طرح نو. چاپ دوم.
- شاطریان، محسن، سهراب زاده، مهران، امامعلی زاده، حسین، حسینی زاده، سید سعید (۱۳۹۶). «بحران هویت و انزوای اجتماعی در شهرهای جدید و رابطه آن با رضایت از محل سکونت (مورد مطالعه: شهر جدید پردیس)»، **نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری**، سال هشتم، شماره ۲۸، صص ۱۱۱-۱۳۴.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸). **تجدد و تشخیص**؛ ترجمه ناصر موفقیان، تهران: انتشارات نی. چاپ اول.
- محسنی، منوچهر، دوران، بهزاد، سهرابی، محمدهادی (۱۳۸۵). بررسی اثرات استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی کاربران اینترنت کاربران کافی‌نت‌های تهران (**مجله جامعه‌شناسی ایران**، دوره هفتم، شماره ۴، صص ۹۵-۷۲).
- مدرسی یزدی، فائزه السادات، فرهمند، مهناز، افشانی، علیرضا (۱۳۹۶). «بررسی انزوای اجتماعی دختران مجرد و عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه دختران مجرد بالای ۳۰ سال شهر یزد)»، **مسائل اجتماعی ایران**، سال هشتم، شماره یک، صص ۱۴۴-۱۲۱.
- مهدی‌زاده، محمد (۱۳۸۷). **رسانه‌ها و بازتابی**، تهران: انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها. چاپ اول.
- موحد ابطحی، سید محمدتقی (۱۳۸۱). «تحلیل جامعه‌شناسانه دین از منظر دورکیم»، **مجله علامه**، دوره اول، شماره ۳، صص ۲۵۴-۱۹۲.
- نیازی، محسن، کارسنجی، مهدی، سخایی، ایوب، حسینی زاده، سید سعید (۱۳۹۶). «فراتحلیل رابطه بین اینترنت و انزوای اجتماعی»، **فصلنامه علمی - پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر**، سال یازدهم، شماره سوم، صص ۳۷۰-۳۴۵.
- ویلیم، ژان پل (۱۳۸۶). **جامعه‌شناسی ادیان**؛ ترجمه عبدالرحیم گواهی. تهران: علم. چاپ اول.
- هورتولانوس، رلوف؛ انجا، مشیلز و لودوین میوسن (۱۳۹۴). **انزوای اجتماعی در جامعه مدرن**؛ ترجمه لیلا فلاحی سرابی و صادق پیوسته، تهران: نشر جامعه‌شناسان، چاپ اول.
- Chan, Christopher. G, Glen H. Elderjr (۲۰۰۱). family influences on the social participation of youth, rural sociology, volume ۶۶, number ۱, Issue ۱, pp ۲۲-۴۲.
- Hall-Lande. Jennifer. A, Eisenberg . Maria .E, Christenson. Sandra. L, and Neumark-Sztainer. Diannie (۲۰۰۷). Social isolation, psychological health, and protective factors in adolescents, *Adolescence*, Vol. ۴۲, No. ۱۶۶, pp ۲۶۵-۲۸۶.
- Hawthorne, H. (۲۰۰۶). Measuring social isolation in older adults: development and initial validation of the friendship scale. *Social Indicators Research*, ۷۷, pp ۵۲۱-۵۴۸. House, J. S. (۲۰۰۱). Social isolation kills, but how and why? *Psychosomatic medicine*, ۶۳: ۲۷۳-۲۷۴.
- Lixia. Ge., Chun Wei. Yap, Reuben . Ong, Bee. Hoon Heng (۲۰۱۷). Social isolation, loneliness and their relationships with depressive symptoms: A population-based study, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0182145>.
- Shotton, M, A. (۱۹۸۹). *Computer addiction? A study of computer dependency*. Taylor and Francis Ltd.
- Shotton, M. (۱۹۹۱). The costs and benefits of "computer addiction". *Behaviour and Information Technology*, ۱۰, ۲۱۹-۲۳۰.
- Vivian, John (۲۰۰۲), *The Media of mass Communication USA* : Publication.
- Zavaleta, D., Samuel, K. and Mills, C.T. (۲۰۱۷). Measures of Social Isolation. *Social Indicators Research*, ۱۳۱ (۱), pp ۳۶۷-۳۹۱.
- Young, K.S. (۱۹۹۸). *Caught in the Net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction--and a Winning Strategy for Recovery*, new York: John Wiley & Sons, inc.

پښتو ښکته علمون انساني و مطالعات فرېښتې
پرتال جامع علمون انساني